

BIJ DE VERBOUWING VAN DE KATH. KRING DE SCHUURKERK TE ROSENDAAL

BIJ bulla van paus Julius II van 1 november 1510,¹ werd de bisschop van Luik gemachtigd de sinds 1266² te Rosendaal gevestigde kapel van O. L. Vrouw, welke tot dan afhankelijk was van de parochiekerk te Nispen, te verheffen tot parochiekerk. In 1572³ en 1590 werd de naar St Jan vernoemde⁴ kerk, door spaanse krijgsbenden platgebrand en de laatste maal veel kleiner herbouwd binnen de resten der oude muren.⁵

Ingevolge resolutie van de staten generaal van 16 juni 1648⁶ werd aan „alle geestelijcke persoonen in Brabant, Vlaanderen en andere plaetsen, onder 't ghebied van Haar Hoogmogenden, ghelast te vertrecken" terwijl aan de officieren werd opgedragen „specialijck alle cloosters ende parochiekercken alsoock capellen, soo groot als kleyn, alomme voor de gheseyde roomse geestelijckheyt ende paepsgesinde geslooten te houden en de van alle beelden ende andere paepse ornamenten te suyveren, ende niet te ghedooogen dat in enige van deselve eenige pauselijke dienst ghedaen oft geexerceert werde". Reeds acht dagen na dagtekening van deze resolutie⁷ vervoegde Corn. Aersse, heer van Wernhout en drossaard van Breda, zich met 2 compagnieën ruiters en 24 „ongedresseerde predikanten en nog ettelijke aanhang van volk" bij borgemeester Jan Corn. Crol, alias Prins, te Rosendaal om, ingevolge deze resolutie en uit naam van de prins van Oranje, de schriftelijke last over te brengen „hetselve terstont bij der hand te nemen ende papen ofte roomse pastoren aan te segge ende te bevelen datse haar voortaan uyt de kerken ende kapellen sullen onthouden sonder eenige dienste meer te plegen ofte haar met eenige kerkelijke saken aldaar meer te bemoeyen".

Bij plakkaat van 14 april 1649⁸ werd door de staten generaal aan de katholieke ingezetenen van de generaliteitslanden verboden „in eenige kercken ofte particuliere huysen ende plaetsen opten velde, in schepen oft schuyten, eenige toeloop of 't samenkomst van mannen of vrouwen te maecken of te houden, ofte andere exercitiën van de pausselicke superstitiën te doen of te hooren, hoe die oock genaemt souden mogen wesen, egeen uytghesondert". Alleen voor de bewoners der grensstreken leverde dit plakkaat geen onoverkomelijk bezwaar op, aangezien zij over de

grenzen⁹ ter kerke konden gaan. In het overige deel der generaliteitslanden werd het echter zo veelvuldig overtreden, dat op 8 mei 1666¹⁰ de staten generaal een plakkaat moesten uitvaardigen, waarbij zij vaststelden „dat diegene, dewelcke een ofte meer officieren sullen weten aen te brengen, die contrarie de voorz. placaten met eenige papen ofte pausgesinden sullen hebben gecomposeert, of eenigh gelt genoten ofte bedongen, voor yeder van deselve tot een premie sullen genieten de somme van seshondert carolusguldens”.

Reeds in 1640¹¹ was door de bisschop van Antwerpen aan een der Roosendaalse kapelaans, Albertus Ursino genaamd, opdracht verstrekt om een veldkerk te bouwen op Steenpaal, onder Esschen, en om daar op te treden als deservitor. Naar deze kerk werden o.m. het orgel en de meeste kerkornamenten overgebracht.¹² Hoelang de schuurkerk te Steenpaal voor de katholieken van Roosendaal als parochiekerk heeft dienst gedaan, valt niet met zekerheid te zeggen. Mogelijk is zij reeds in 1671 naar Roosendaal overgebracht en daar opnieuw opgetrokken op een, in 1626 door pastoor Lejeune aangekocht „erve, gelegen achter de kercke tusschen de erve van pastorye en het Goidthuys”.¹³ In het algemeen is n.l. de mildere stemming tegenover de katholieken, waarbij schuurkerken na verkregen verlof van de staten generaal werden getoleerd, eerst te danken aan de oorlogsrampen van de jaren 1672-1676, toen de legercorpsen van de Franse koning Brabant teisterden. De schuurkerk te Roosendaal, welke reeds in 1692 een dringende herstelling nodig had, waartoe „tot securiteyt van onsen godsdienst”¹⁴ een douceur van 120 gulden aan de schout moest worden toegekend, wordt in 1740¹⁵ genoemd „een houten schuur, die de gedaante van een kapel heeft”.

Voor de vrije uitoefening van de katholieke godsdienst moesten belastingen betaald worden, zowel aan de officier te Roosendaal als aan diens superieur, de drost van stad en baronie van Breda. Dit werd o.a. vastgelegd in de publicatie der staten generaal van 19 juli 1730, uitgevaardigd na gevallen van weigering om aan deze recognitiën te voldoen. Bepaald werd dat de officieren, die „haar ampten besitten titulo oneroso en doorgaans onder een expres bedingh van een seecker tantième uyt de roomsche kercken te sullen trecken, haar levende langh geduyrende, de jaarlyckse recognitiën sullen blijven trecken n.l. den drost van Breda en baronnye drie duysent vier hondert guldens”.¹⁶ Bij besluit van 12 maart 1731¹⁷ werd de recognitie voor de drost van Breda door de staten generaal verhoogd tot 3664 gulden, terwijl eenzelfde verhoging o.m. ook aan de officier Van Naarsen te Roosendaal werd toe-

gekend. In de jaren 1736 tot 1742¹⁸ komen bij de raad van state meerdere requesten binnen in verband met weigering door de katholieken van Roosendaal en Oosterhout, alszijnde deze dorpen hoge heerlijkheden, met afzonderlijke drossen, om mede te betalen aan de recognitie, door de waarnemende dross van Breda van hen gevorderd. Laatstgenoemde moet o.m. uitleg geven op welke gronden zijn pretentie rust, waarna de raad van state 10 augustus 1742 bepaalt, dat zolang Van Naarssen te Roosendaal als officier in functie zal blijven, slechts aan hem de recognitie zal verschuldigd zijn. Een zelfde beslissing wordt voor Oosterhout genomen.

Om als priester te worden toegelaten was, ingevolge de resolutie der staten generaal van 19 juli 1730¹⁶ een acte van toelating nodig, welke alleen aan „wereldlijke” priesters verleend werd. 12 maart 1731¹⁷ werd, in het midden latende of de priesters van de abdij van Tongerlo al dan niet „geordend” waren, door de staten generaal bepaald, dat de permissie van de raad van state ook vereist werd, voordat iemand vanuit de abdij tot capellaan in een vacante plaats benoemd kon worden en dan nog alleen in plaatsen, welke als regel door priesters van de abdij bediend werden. In het markiezaat van Bergen op Zoom en de baronie van Breda zouden benoemingen gedaan door de bisschop van Antwerpen, worden geaccepteerd, in tegenstelling tot zendingsbrieven, door of vanwege „den stoel van Roomen” uitgereikt. Alle benoemingen zouden „bij provisie en tot nader ordre” geschieden en de betrokkenen moesten een „gelijcke verklaringe van getrouwicheydt en gehoorsaamheyt” afleggen „met onderteykeningh van haare naamen in het register daartoe bij den raadt van staate gehouden werdende”. Verder werd aan de raad van state verzocht „nergens voortaan in een kerck meer te admitteeren dan een priester en in de plaatsen daar meer dan een capellaan is, niet meer als uyerlijck een capellaan”. Uit een bericht d.d. 2 juni 1740¹⁹ van de schout van Roosendaal op het request van Josephus van Achter, prelaat van de abdij van Tongerlo, aan de raad van state, waarbij deze verzocht om te Roosendaal een nieuwe 2e capellaan te mogen benoemen, in de vacature ontstaan door de benoeming van een der capellaans tot pastoor van Moergestel, blijkt dat de 2600 leden tellende parochie te Roosendaal, reeds vóór 1730 door een pastoor met twee capellaans bediend werd. De gevraagde benoeming werd door de raad van state, overeenkomstig het advies van de schout, toegestaan, echter slechts voor de duur van het leven van diens voorganger.²⁰ In 1751 richtten de roomse ingezetenen van Roosendaal zich bij request tot de staten generaal²¹ met

het verzoek om voortaan blijvend door een pastoor en twee capellaans te worden bediend. Zij betoogden „dat sij soo wegens hun groot getal als uyt hoofde van de verafgelegenheyt der plaetse, daeronder gehorende, 't sedert immoriale tijden onder gunstige conniventie altoos sijn en hebben moeten werden bedient door een pastoor en twee capellaenen, cannonicquen sijnde der abdije van Tongerlo”. De pastoor was door hoge ouderdom genoodzaakt naar Tongerlo terug te keren, waarop zij zich tot de prelaat van Tongerlo hadden gewend met verzoek „dat aen haar, in plaetse van den jegenswoordigen inpotenten, een ander braeff en vreedsaem pastoor, mede sijnde cannonicq sijner abdije, in desselfs plaetse soude mogen werden toegesonden, edogh dat daeromtrent bij denselven abt was gedificulteert op fundament van haer Ho. Mo. resolutie van 19 juli 1730”. In een bij het request gevoegde memorie zetten zij verder uiteen: „dat 15 november 1746 aan Breda, waar slechts vier priesters waren, was toegestaan dat de derde, reeds gesloote, kerk wederom geopent en daerbij nieuwelings een priester en capellaan soude geadmitteert werden, terwijl 16 Februari 1747 aan de roomse inwoners van 's Bosch werd toegestaan, om, in plaetse van vijff, voortaan seeven kerken en, in plaetse van tien priesters waerop deselve waeren uytgestorven, wederom twalff priesters te mogen hebben en behouden”.

1 mei 1749 was, zo betoogden zij verder, reeds aan de parochies Wouwen en Gastel een tweede capellaan toegestaan. Ten aanzien van de uitgestrektheid van de parochie en het getal der parochianen deelden zij mede: „onder Rosendaal ressorteeren niet alleen de borgers der gemelde populouse vrijheyd en de ingesetenen van Hulsdonk, Tolbergh, Borteldonk, Langendonk, Cortendonck, Zeeghvelt,²² Nieuwenbergh,²³ Groot- en Klijn Kalsdonk en Doorlegt,²⁴ sijnde alle gehugten der gemelde vrijheyd ter distantie van anderhalve ure, tot drie quartier en een halff uur affgelegen, maer daerenboven ook de ingesetenen van de Hooge en Lage Zegghe, van den Langendijk en Nederheyde, onderhoorig aan 't marquisaet van Bergen op den Zoom, ter gelijke distantie afgelegen. Dat wijders het getal der communicanten off ledemaeten onder de pastorije van Rosendael resorterende wordt begroot op drie duysent personen waervan omtrent duysent op de affgelegen gehugten sijn woonende, en dit alles boven en behalven de leerlingen en kinderen, welker getal op omtrent duysent moet begroot worden”. Ook nu richtte het request slechts uit, dat de staten generaal, na overleg met de raad van state,²⁵ besloten, dat „aan den abt van de abdije van Tongerlo sal werden gepermitteert, om bij vertreck van der suppl. pastoor, wederom een ander in desselfs

plaats te nomineeren, sonder dat het voors. getal van een pastoor en twee capellaenen voor deese reyse tot een pastoor en een capellaan werde gereduceert”.

De katholieken van Nispen bleven na 1648 met Esschen een afzonderlijke parochie vormen, waarbij de kerk even over de Belgische grens lag. Nu en dan betraden de pastoor en capellaan van Esschen clandestien het gebied van de generaliteit om zieken te bezoeken of te bedienen. Zij waren niet voorzien van een acte van toelating, totdat zij, na in 1744 deswegens door de schout van Roosendaal beboet te zijn, zich tot de raad van state richtten om alsnog toelating te bekomen, hetgeen hun alsdan werd verleend.²⁶

Ingevolge de resolutie van 5 maart 1721, 10 januari 1744 en 20 december 1752²⁷ was door de staten generaal op boete of op straffe van afbreken verboden om zonder voorafgaand verlot schuurkerken te vernieuwen of te vergroten. Anderzijds werden bij resolutie van 27 november 1755²⁸ o.m. premies uitgelooft om officieren aan te brengen die onrechtmatig gelden bedongen „weegens het geeven van brighten op requesten der roomgesinden om te bekoomen vernieuwinge of reparatie van derselver kerkschuuren”. Op 23 december 1771²⁹ richtten de kerkmeesters van de schuurkerk te Roosendaal een verzoek tot de staten generaal om hun kerkschuur te mogen vernieuwen. Zij betoogden „dat deselve kerkschuure in desselffs fundamenten, zijd- en geevelmuuren, als verder houtwerk, door de vogtigheid, als op een vogtige plaats en te laag in de grond gestelt, zodanig is verteerd, vergaan en bouwvallig geworden, dat deselve nootwendig dient te worden gerepareert om onheylen voor te komen”. Zij verzochten, om „de grond tenminste twee à drie voeten te [mogen] verhoogen, waardoor vervolgens om de noodige hoogte van binnen te behouden, de zijd- en geevelmuuren na eevenreedigheid verhoogt en voorts het oude dack, als niet in stand om te kunnen worden opgeveyselt, gantschelijk zoude moeten afgebrooken en vernieuwt worden”. Tevens vroegen zij machtiging om de kerkschuur te mogen vergroten daar deze „van beginne te klein aangelegt om te kunnen omvatten het aantal van ongeveer 3000 communicanten behalven de kinderen, die de roomse gemeente van Roosendaal uytmaaken en waaronder nogh niet begreepen zijn veele andere, uit de omleggende gehugten van Vroenhout, Cruysland, Hainck, Werberg, Bulkelaer, Ritgoer en Borteldonck, welcke wel niet onder Roosendaal kerkelijk, dan egter om de meerdere nabijheid gewoon zijn den godsdienst aldaer te koomen bijwoonen, zulks dat dikwerff veele bij gebrek van plaats,

off wegens den grooten aandrang en benauwtheid in de kerkschuure, verpligt zijn buiten deselve in de open lugt te moeten blijven staan". Als maten³⁰ voor de nieuwe schuurkerk geven zij op 132 voet³¹ lang en 52 voet breed (buitenwerk) en de hoogte van de zijmuren op 16 voet, vanuit de vloer gemeten. De oude schuurkerk was 49 voet breed. Tevens verzochten zij machtiging voor „seeven vierkante vengsterraamen off cosijnen, twee langwerpige en drie klijne vierkante vengsters in de brandgeeves, mitsgaders een groote deur en voorportaal". Verder verlangden zij „een panneschotdak i.p.v. een gebrooke dack, gelijk zigh het oude thans bevind, benevens de nodige dakvengsters en teegens de oostmuur een vertrek tot verblijf van de priesters met een ahangdack, deur en vengsters, weyders de voorn. kerkschuur van binnen te bevoeren met gebakke plavuysen, deselve van binnen met planken te beschieten". Bij inwilliging van hun verzoek zegden zij toe de kerkschuur „in twee à drie distincte rijzen af te breeken, teneinde in het gedeelte dat onder de herbouwing zoude blijven staan middelerwijle den godsdienst zoude kunnen werden verrigt, zonder van buyten aan de nieuw te maken kerkschuur eenige uiterlijkheden te doen maaken". Het request werd in handen gesteld van de drossaard van Breda, wiens stadhouder³² 29 februari 1772³³ berichtte, dat hij „zich verpligt heeft geagt de plans en het bestek van de supplianten te requireeren, 't geene mits het beslote water eenigen tijd heeft geretardeert, dan van deselve eyndelijk visie bekomen hebbende, heeft hij zig daarmee in loco begeven en van het een en ander inspectie genomen". Hij vervolgde: „dat de oude kerkschuur te Rosendaal 't eenemaal vervallen, door haare laage cituatie gants vogtig en genoegsaam irreparabel is, dat ook deselve, vermits de groote van de gemeynte en de aldaar te kerk komende vreemdelingen van omleggende plaatsen en gehugten, niet in staat is om die alle te omvangen; waardoor het veeltijds is gebeurt, dat er luyden buiten de kerkdeure blijven staan geduurende dat aldaar den roomsen godsdienst werd geoeffent; dat het mitsdien wel noodzakelijk zoude weesen, dat der supplianten kerkschuur conform hun plan en bestek wierdt vergroot". Wel merkte hij op dat de hoogte der muren afwijkt van het bepaalde in de resolutie der staten generaal van 28 augustus 1761,³⁴ doch dat de oude muren thans al hoger zijn als toegestaan in deze resolutie en „de versogte verhooging der muuren na proportie der geprojecteerde vergrooting en tot het hoogplaatsen der vengstercosijnen onodsakelijk scheynt en dat H. Ho.Mo. elders en ook in deese baronnie dergelijke verhoogingen hebben gelieven te accordeeren". Blijkbaar uit het bestek nam hij nog over, dat „de

vingsterglazen niet in houd maar in loot zullen moeten werden geset" en dat de kerkschuur „van binnen met planken, niet booggewijze, maar vierkant en vlak gewerkt, zal worden beschoten en de stoelen, banken, predikstoel en autharen in de oude kerkschuur thans gevonden werdende, daarin wederom geplaatst of voor zooverre die onbruikbaar zijn op diezelfde wijze en formaat zullen worden vernieuwd, zonder die met eenige meerdere of andere ornamenten te mogen vercierren", terwijl de schuurkerk met „een egale couleur" geverfd zal worden. Ten aanzien van het nieuwe „root pannen schotdak" deelde hij ten slotte mede „zijnde de oude kerk niet alleen maar ook alle de huysen in Rosendael, met pannen daken voorsien (35)". 3 maart 1772 (36) werd copie van het bericht van de stadhouder door de staten generaal in handen gesteld van een „commissie tot de saaken van de placaten en reglementen", samengesteld uit digeleden van de staten generaal en van de raad van state, welke commissie op 23 april 1772 (37) rapport uitbracht. De staten generaal besloten „dat aan de supplianten sal worden gepermitteert, om de tegenwoordige kerkschuur in twee disticte reysen af te breeken en in het gedeelte, hetwelk onder de herbouwinge sal blijven staan, middelerwijlen den roomsen dienst te verrigten; vervolgens voor de herbouwinge de grondslag aldaar 2 à 3 voeten te mogen stellen, lang 123, breed 54 voeten Rhijnlandse maat (31), binnenwerks; de zijdmuuren om de extraordinaire lengte van deese kerkschuur, en dus met dispensatie van haar H. M. resolutie van 28 augustus 1761 (34) te mogen maaken, ijder hoog 12 voeten uit den binnenvloer". Voor het overige werd het concept-bestek geheel goedgekeurd onder toevoeging, dat de vernieuwing binnen het jaar moest zijn voltooid „op poene van het effect daarvan metterdaad te sullen verliezen". Andermaal in maart 1779 (38) richtten de kerkmeesters van de schuurkerk zich tot de staten generaal met een request, waarbij zij meedeelden bij de herbouw van de schuurkerk, enige jaren tevoren, te hebben ontdekt, dat in het toenmalige plan en concept-bestek vergeten was op te nemen dat het dak met planken moest beschoten worden alvorens de pannen gelegd werden en nu alsnog toestemming hiertoe verzochten „als zijnde een zeer nodig requisiet om het voorsz. gebouw in stand te houden". De stadhouder van de drossaard van Breda (32) geeft desgevraagd (39) als zijn mening te kennen, dat door het beschieten met planken „geen meerdere cieraat aan het uyerlijke of innerlijke der gem. kerke zal worden toegebracht, terwijl dezelfde met voorige permissie van U Ho. Mo. reeds met pannen gedekt is (40)". De staten generaal gaven 29 juni 1779 de verlangde toestemming, onder beding, dat het beschieten

van het dak zal moeten geschieden „wederzijds na het beloop van hetzelfde tot boven in de spitse en dus geensints boogs- of wulfsgewijs (41)”. In 1792 richtten pastoor en kerkregenten der roomse gemeente van Roosendaal zich bij request tot de raad van state om „zonder bezwaar der gemeente een nieuw orgel - als zijnde het oude niet meer reparabel - te moogen laten maaken, alsmede een kamer van 14 à 15 voet in het vierkant neevens het sacristije om de biegt van oude en doove menschen gevoeglijk te kunnen afneemen”. Het request werd 28 augustus (42) in handen gesteld van de drossaard van de vrijheid Roosendaal, G. W. Panneboeter, overeenkomstig wiens goedgunstig advies van 10 september (43) de raad van state de gevraagde toestemming verleende (44).

De komst der Franssen in 1794 had tot gevolg, dat 5 augustus 1796 hier te lande de scheiding van kerk en staat werd geproclameerd, welke in de staatsregeling van 1798 nader werd omschreven. Krachtens art. 6 add. dezer staatsregeling kregen de katholieken het recht om hun voormalige parochiekerken weer in bezit te nemen in die plaatsen, waar zij „de relatieve meerderheid van zielen zullen uitmaken”. Een telling, door de municipaliteit van Roosendaal op 12 juli 1798 gehouden (45), wees uit, dat er 3854 katholieken en 100 hervormden woonden, doch niettemin werd 7 augustus 1798 door de municipaliteit de begraafplaats, d.w.z. de oude St Janskerk, tot eigendom der hervormden verklaard. Deze kerk werd in 1807 door de hervormden afgebroken, waarbij de opbrengst van de afbraak in 1810 aan de bouw van hun nieuwe kerk op de huidige plaats ten goede kwam. Na veel verwickelingen werd de oude schuurkerk in 1813 (46) gerestaureerd, terwijl eerst in 1837 (47) op de oorspronkelijke plaats, welke bij koninklijk besluit van 4 mei 1809 no 1 (48) door Lodewijk Napoleon aan de katholieken was toegewezen, de tegenwoordige St Janskerk werd gebouwd. Het genoemde koninklijk besluit had daartoe aan de katholieken 20.000 gulden toegekend „tot gedeeltelijke goedmaking der kosten”. Naar deze kerk werd begin mei 1839 (49) o.m. het in 1792 vernieuwde orgel van de schuurkerk overgebracht.

In 1839 (50) werd de oude schuurkerk verbouwd tot schoollokaal en vervolgens in 1841 tot gasthuis ingericht, om tenslotte in 1908 voor zijn tegenwoordige bestemming van Katholieke Kring te worden verbouwd.

PRIESTERS VERBONDEN AAN DE SCHUURKERK TE ROOSENDAAL (51) 1640—1839

Pastors

1. Egidius Lejeune, geb. Thienen 1 sept. 1586, pastoor Roosendaal okt. 1625-10 jan. 1652, overl. Roosendaal 23 mei 1658.
2. Albertus Ursino de Peschia, geb. Oldenzaal 21 okt. 1617, kap. Roosendaal dec. 1639, deservitor schuurkerk Steenpaal 1 juni 1640, pastoor Roosendaal 19 dec. 1652-april 1663 (abt Tongerlo), overl. Roosendaal 23 jan. 1664.
3. Joannes Bogaerts, geb. Hoogeloon 19 mei 1616, kap. Roosendaal 14 juli 1647-nov. 1655 (pastoor Mierlo), pastoor Roosendaal mei 1663-14 okt. 1671 (overl.).
4. Carolus Barromeus de Witte, geb. Antwerpen 23 febr. 1637, kap. Roosendaal 25 dec. 1664, pastoor Roosendaal 22 okt. 1671-7 aug. 1674 (overl.).
5. Antonius van Wayenberg, geb. Neereyssche bij Leuven 30 juni 1619, pastoor Tilburg 25 sept. 1664, pastoor Roosendaal 15 aug. 1674-dec. 1688 (naar Tongerlo) overl. Tongerlo 27 dec. 1691.
6. Godefridus Callebaut, geb. Antwerpen 17 mei 1649, pastoor Roosendaal 8 dec. 1688-11 apr. 1719 (overl.).
7. Amandus Goos, geb. Geel 8 mei 1666, kap. Roosendaal 1695-aug. 1707 (pastoor Waalwijk), pastoor Roosendaal 28 apr. 1719-15 sept. 1723 (overl.).
8. Bruno van Dompel, geb. Diest 20 febr. 1678, pastoor Roosendaal 30 dec. 1723-1751 (naar Tongerlo), overl. Tongerlo 4 juni 1753.
9. Philippus de Weymar, geb. Holtzheim bij Keulen 8 dec. 1707, kap. Nispen 1737-1740 (supprior Tongerlo), pastoor Hapert en Hoogeloon 27 okt. 1746, pastoor Roosendaal 31 juli 1751 (adm. 10 aug.) -9 jan. 1786 (overl.), sinds 1778 deken van Bergen op Zoom.
10. Gregorius Tallon, geb. Leuven 12 aug. 1737, pastoor Oostelbeers 9 nov. 1784 (adm.), pastoor Roosendaal 7 febr. 1786 (adm. 14 febr.) -17 juli 1813 (overl.) sinds 1793 deken van Bergen op Zoom.
11. Aloysius Isaac Carolus Mutsaerts, geb. Iteghem 14 juli 1765, pastoor Roosendaal 10 sept. 1813-28 jan. 1834 (overl.).
12. Ivo Le Bon, geb. Geel 19 mei 1771, pastoor Chaam nov. 1818, pastoor Roosendaal 11 febr. 1834-21 febr. 1844 (overl.).

Kapellaans

1. Albertus Ursino de Peschia, dec. 1639-1 juni zie: pastoors sub 2.
2. Walterus Laurysen, geb. Turnhout 1612, 1630-15 mei 1647 (pastoor Waalwijk 19 febr. 1664).
3. Joannes Bogaerts, 14 juli 1647-nov. 1655. zie: pastoors sub 3.
4. Josephus Hemels, geb. Antwerpen 28 okt. 1623, 1656-13 mrt 1663 (overl.).
5. Carolus Barromeus de Witte, 25 dec. 1664-22 okt. 1671. zie: pastoors sub 4.
6. Ludolphus Mangelschots, geb. Hulshout 19 sept. 1636, 1668-25 aug. 1674 (overl.).
7. Augustinus van Lanschot, geb. Halsteren 20 febr. 1640, 1670-1678 (prior Tongerlo), overl. in het Mechelse Leliëndal 29 juni 1707.

8. Valerius Francisci, geb. Kwaad-Mechelen 9 juli 1645, 1675-15 dec. 1685 (overl.).
9. Antonius Emons, geb. Waalwijk 20 okt. 1645, 1678-mei 1684 (pastoor Tilburg), overl. Broekman 6 apr. 1700.
10. Gaspar de Bie, geb. Lier 22 okt. 1653, 1684-1699 (naar Heilisseem), overl. Orpio-Magno 30 okt. 1719.
11. Godefridus Struve, geb. Breda 3 okt. 1653, 1685-20 okt. 1694 (overl.).
12. Augustinus van Oerle, geb. Roosendaal 14 apr. 1660, 1691-1704 (pastoor Mierlo), overl. Mierlo 22 jan. 1719.
13. Amandus Goos, geb. Geel 8 mei 1666, 1695-aug. 1707. zie: pastoors sub 7.
14. Guilielmus Vets, geb. Antwerpen 13 dec. 1664, 1699-26 okt. 1704 (pastoor Herselt), overl. Herselt 20 apr. 1735.
15. Gaspar van Langendonck, geb. Haacht 19 mrt 1674, 1704-18 jan. 1717 (pastoor Retie), overl. Retie 9 apr. 1726.
16. Antonius van Weel, geb. Roosendaal 2 mei 1674, 1707-17 juli 1711 (pastoor Moergestel), overl. Alphen 7 juni 1725.
17. Hermannus Josephus Boeracker, geb. Reek 9 juni 1680, 1711-1715 (suprior Tongerlo), overl. Klein-Zundert 23 sept. 1747.
18. Marcus de Fourmestaux, geb. Antwerpen 20 apr. 1683, juli 1715-juli 1727 (rector in Novo-Moro), febr. 1740 pastoor Esschen en Nispen-17 nov. 1763 (overl.).
19. Alipius van Ophuysen, geb. Tilburg 5 febr. 1685, 1717-1728 (pastoor Alphen), overl. Alphen 29 aug. 1748.
20. Damianus Mormentien, geb. Antwerpen 9 okt. 1697, 1727-10 mei 1740 (pastoor Moergestel), overl. Alphen 13 jan. 1763.
21. Faustinus Wittens, geb. Breda 5 okt. 1698, 1728-14 mrt 1745 (proost St Sulpitiuskerk Diest), overl. Diest 30 nov. 1762.
22. Siardus Schraeven, geb. Rijsbergen 24 mrt 1706, 4 juli 1740 (adm. 5 juli -22 jan. 1742 (overl.)).
23. Polycarpus de Cock, geb. Tilburg 28 aug. 1700, 21 febr. 1742 (adm.) -aug. 1751 (pastoor Hapert en Hoogeloon), overl. Duizel 13 dec. 1772.
24. Gerardus Alen, geb. Retie 20 jan. 1710, 25 mrt 1745 (adm.) -14 febr. 1755 (pastoor Drunen), overl. Drunen 31 aug. 1764.
25. Dominicus van Peteghem, geb. Geel 8 mei 1723, 23 aug. 1751 (adm.) -1759 (prior Tongerlo), overl. in het Mechelse Leliëndal 11 juli 1789.
26. Adrianus van Sprengel, geb. Eindhout 8 juni 1723, 14 febr. 1755 (adm. 25 febr.) -7 aug. 1766 (naar Tongerlo), overl. Tilburg 9 juli 1768.
27. Ambrosius de Wael, geb. Landen 31 juli 1729, 8 mrt 1759 (adm.) -20 dec. 1772 (pastoor Duizel), overl. Vissenaken 25 mrt 1794.
28. Benedictus Buysen, geb. Esschen 30 jan. 1728, 31 juli 1766 (adm.) -21 dec. 1770 (pastoor Zoerle) 18 apr. 1784.
29. Franciscus Salesius Torfs, geb. Lier 26 aug. 1740, 16 dec. 1770 (adm. 12 dec.) -9 dec. 1782 (kap. Broekem), overl. Broekem 1 aug. 1806.
30. Walterus Tabbers, geb. Tilburg 19 nov. 1742, 20 dec. 1772 (adm. 22 dec.) -5 dec. 1787 (pastoor Nieuwkuyk en Onsenoort), overl. Tilburg 18 nov. 1806.

31. Henricus Casset, geb. Antwerpen 1 nov. 1744, 5 dec. 1782 (adm.) -febr. 1788 (kap. Westerloo), overl. Riel 13 okt. 1824.
32. Bernardus Graus, geb. Maaseyk 29 juni 1756, 13 dec. 1787 (adm.) -1795, overl. Tongerloo 8 febr. 1797.
33. Joannes van Genechten, geb. Antwerpen 18 okt. 1751, 4 febr. 1788 (adm.) - 22 mei 1790 (overl.).
34. Bartholomeus Dockx, geb. Turnhout 29 juni 1756, 11 juni 1790 (adm. 25 juni) -20 aug. 1795 (overl.).
35. Matthaëus van Looy, geb. Grobbendonk 8 juni 1763, 26 aug. 1795-1812 (kap. Alphen), overl. Alphen 1 dec. 1833.
36. Arnoldus van Putteghem, geb. Rodio S. Petri 20 mrt 1764, 26 sept. 1795-16 aug. 1816 (pastoor Esschen), overl. Broekem 26 mrt 1839.
37. Petrus de Sain, geb. Bergen op Zoom 7 aug. 1783, 28 okt. 1811-22 apr. 1822 (ontslagname).
38. Jacobus de Wolffs, geb. Orsmaal 6 aug. 1769, ass. 1808, kap. 19 dec. 1812-1813 (pastoor Oevel), overl. Oevel 12 nov. 1852.
39. Wilhelmus Oomen, geb. Teteringen nov. 1783, ass. 19 dec. 1812, kap. 10 sept. 1813-21 jan. 1818 (pastoor Brugstr. Breda), overl. Breda 3 aug. 1852, lid der commissie van onderwijs in Noordbrabant, schoolopziener in het zesde district, curator van de Latijnse school en sinds 1829 ridder Ned. Leeuw.
40. Hubertus Loonen, geb. Breda 24 jan. 1783, 6 febr. 1818-28 mrt 1825 (pastoor Dongen), overl. Steenberg 25 mei 1848.
41. Antonius Joannes Hellemons, geb. Roosendaal in 1795, 4 mei 1822-18 juni 1834 (rector pensioonaat Molenstr.), overl. Roosendaal 13 mrt 1873.
42. Cornelis de Bie, geb. Halsteren 7 nov. 1791, 28 mrt 1825-9 juni 1839 (pastoor Hoeven), overl. Hoeven 22 okt. 1855.
43. Bernardus Raessen, geb. Dongen 28 apr. 1801, 18 juni 1834-30 dec. 1843 (pastoor IJzendijke), overl. IJzendijke 13 aug. 1871.

MR. DR. A. R. M. MOMMERS.

- ¹ M. A. Erens O. Praem, Jaarb. De Ghulden Roos 1941 blz. 60.
- ² Ev. Jos. Derickx O. Praem, Sprokkelingen uit de geschiedenis van Roosendaal e.o. Deel I blz. 4 jo A. J. L. Juten, ibidem blz. 84.
- ³ Ibidem blz. 65 en 66.
- ⁴ Ook te 's Hertogenbosch werd in 1268 de L. Vrouwkapel aan de St Janskerk toegevoegd, C. F. X. Smits, Wegwijzer voor de St Janskerk 1908 blz. 4.
- ⁵ Sprokkelingen, Deel I blz. 43 en 83 en M. A. Erens Jb. de Ghulden Roos 1947 blz. 39.
- ⁶ Groot placaatboek I blz. 39.
- ⁷ J. B. Krüger, Kerkelijke geschiedenis van het bisdom Breda 1878 Deel IV blz. 184.
- ⁸ Groot placaatboek I blz. 205 en Resol. b. St. Gen. 74 blz. 206 vso „placaaet jegens d'insolentiën der papisten”.
- ⁹ Over de circa 50 grenskerken buiten het gebied der generaliteit tijdens de jaren 1648-1672 verschijnt binnenkort een artikel in „Brabantia” van de hand van pater Dominicus de Jong O. C. R.
- ¹⁰ Groot placaatboek III blz. 406.
- ¹¹ Sprokkelingen, Deel III blz. 107, met afbeelding blz. 116.
- ¹² Als no 11, blz. 127 met afbeelding van het oxaal, dat thans staat opgesteld in het oude gemeentehuis te Roosendaal.
- ¹³ Als voren, blz. 137 jo 110. Thans staat ter plaatse „de Katholieke Kring”. Te Steen-

- bergen dateert de schuurkerk op de Welberg uit 1680 en te Oudenbosch die in het Oudland uit 1684, G. C. A. Juten, De parochiën in het bisdom Breda, Steenberg en blz. 77 en H. Levelt, Oudenbosch in verleden en heden blz. 109.
- 14 Sprokkelingen, Deel IV blz. 82.
- 15 Tegenwoordige staat der verenigde Nederlanden, deel XII biz. 227.
- 16 Resol. b. St. Gen. 692 blz. 463.
- 17 Als voren 693 blz. 129-130. In Sprokkelingen deel IV blz. 32 wordt als jaarlijkse recognitie voor Roosendaal ruim 600 gulden genoemd.
- 18 Resol. b. R. v. St. 236 blz. 420 d.d. 14 mei 1736, 237 blz. 655 d.d. 31 juli 1736, 240 blz. 590 d.d. 8 juli 1738, 241 blz. 802 vso d.d. 4 sept. 1738 en 250 blz. 1216 d.d. 10 aug. 1742.
- 19 Resol. b. R. v. St. 244 blz. 578 en 637 d.d. 7 en 22 juni 1740.
- 20 Als voren 245 blz. 683 vso d.d. 4 juli 1740.
- 21 Requesten St. Gen. 7701 d.d. 15 februari 1751.
- 22 Aan de grens van Zege (Oudenbosch) v.g.l. Seghstraat, R. van Hasselt en A. Weynen, De plaatsnamen van Roosendaal, jaarb. De Ghulden Roos 1948 blz. 204.
- 23 Ten N. van Kalsdonk, als voren blz. 157.
- 24 Streeknaam ten N.W. van Kalsdonk, ook genaamd Deurleucht, als voren blz. 85.
- 25 Resol. b. St. Gen. 713 blz. 301 d.d. 21 mei 1751 en Resol. b. R. v. St. 279 blz. 229 vso en 619 d.d. 19 febr. en 7 mei 1751.
- 26 Request van Marcus de Formestraux en F. Evermodus Pens, pastoor en capellaan te Esschen, Res. b. R. v. St. 255 blz. 1253 en 1361 d.d. 14 en 31 aug. 1744; bericht van drossaard van Roosendaal, Res. b. R. v. St. 256 blz. 1856 en ingek. s. R. v. St. 868 d.d. 24 nov. 1744. Over de veelvuldige verwickelingen te Nispen welke tot 1795 hebben geduurd, zie: Sprokkelingen, deel IV blz. 47-67.
- 27 Resol. b. St. Gen. 683 blz. 153, 706 blz. 17 en 714 blz. 825.
- 28 Resol. b. St. Gen. 717 blz. 670.
- 29 Requesten St. Gen. 7783.
- 30 Het bij het request overgelegde bestek met plannen van de bestaande en de nieuwe kerk-schuur, werden blijkens aantekening op 6 febr. 1772 door de procureur J. H. van Kervel gelicht, zodat deze niet meer aanwezig zijn.
- 31 1 Rijnlandse voet = 31.3822 cM.
- 23 Mr Rombout Melchior Damisse de Roos, van 1747-1770 notaris te Breda en vervolgens stadhouder van de drossaard van Breda.
- 33 Ingek. st. St. Gen. 5273 reçu 3 mrt 1772.
- 34 Resol. b. St. Gen. 723 blz. 554 „ter vermijdingh van alle opsichtigheyd en aanstoote-lijckheyd van buyten en binnen de gemelde kerkschuuren”.
- 35 Bij resolutie van 25 mei 1687 verboden schout en schepenen van Roosendaal het leggen van „eenige riete off stroye daken”, Sprokkelingen, Deel II blz. 97. De woorden „tot dan toe” d.w.z. „tot 1779 toe” in Sprokkelingen, Deel V blz. 23 zijn derhalve onjuist.
- 36 Resol. b. St. Gen. 734 blz. 148.
- 37 Resol. b. St. Gen. 734 blz. 266.
- 38 Requesten St. Gen. 7812 d.d. 23 maart.
- 39 Resol. b. St. Gen. 741 blz. 224 d.d. 23 maart.
- 40 Ingek. st. St. Gen. 5302 d.d. 24, reçu 28 april 1779.
- 41 Resol. b. St. Gen. 741 blz. 521.
- 42 Resol. b. R. v. St. 2319.
- 43 Ingek. st. R. v. St. 1198 d.d. 19 sept. 1792.
- 44 Resol. b. R. v. St. 377 blz. 1241 d.d. 19 sept. 1792.
- 45 Sprokkelingen, Deel V blz. 28 en 29.
- 46 Als voren, blz. 70.
- 47 Als voren, blz. 126 vlg.
- 48 Staatssecretarie Kon. Lodewijk 193 artikel 2 en Sprokkelingen, Deel V blz. 56.
- 49 Sprokkelingen, Deel VI blz. 7.
- 50 Als voren, blz. 65 vlg.
- 51 Gegevens ontleend aan: Resoluties raad van State sub kerkel. zaken admissies, Fr. Waltmannus van Spilbeek, necrologium ecclesiae B. M. V. de Tongerlo ordinis Praemonstratensis 1902, J. B. Krüger, Bisdom Breda en Sprokkelingen, Deel IV. Dank aan p. Dominicus de Jong O. C. R. voor uitlening van het necrologium!
Voor de parochiegeestelijken van St Jan te Roosendaal na 1839 zie: Sprokkelingen, Deel VI blz. 35-53.